
PRAKTISCHE HANDLEIDING

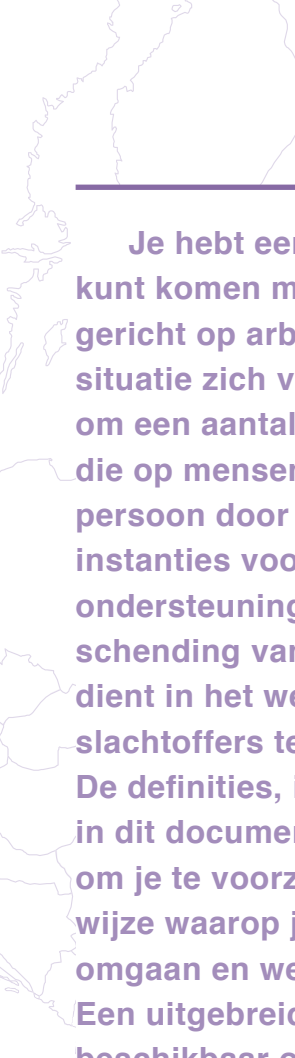
EERSTELIJNS SIGNALERING
VAN SLACHTOFFERS
VAN MENSENHANDEL

GERICHT OP ARBEIDS- UITBUITING

Juni 2013

Je hebt een functie waardoor je in contact kunt komen met slachtoffers van mensenhandel gericht op arbeidsuitbuiting. Indien een dergelijke situatie zich voordoet, heb je de mogelijkheid om een aantal signalen te herkennen die op mensenhandel duiden en de betreffende persoon door te verwijzen naar de bevoegde instanties voor verdere (formele) identificatie en ondersteuning. Mensenhandel vormt een ernstige schending van de mensenrechten en alles dient in het werk te worden gesteld om mogelijke slachtoffers te identificeren en te beschermen. De definities, indicatoren en procedures die in dit document worden beschreven, zijn bedoeld om je te voorzien van basisadviezen over de wijze waarop je met mogelijke slachtoffers moet omgaan en welke actie je kunt ondernemen. Een uitgebreider handboek is via internet beschikbaar op:

<http://www.hetccv.nl/dossiers/Mensenhandel/menutoolbox/index>

en in het Engels, Bulgaars, Frans, Grieks, Roemeens en Spaans op:

<http://www.fei.gouv.fr/fr/nos-projets/focus-sur/euro-trafguid.html>

WAT IS MENSENHANDEL?

In Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en de Raad (de EU-mensenhandelrichtlijn) wordt onder **mensenhandel** het volgende verstaan: “het werven, vervoeren, overbrengen, huisvesten of opnemen van personen, daaronder begrepen de wisseling of overdracht van de controle over deze personen, door dreiging met of gebruik van geweld of andere vormen van dwang, door ontvoering, bedrog, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie of het verstrekken of in ontvangst nemen van betalingen of voordelen, teneinde de instemming van een persoon te verkrijgen die controle heeft over een andere persoon, ten behoeve van uitbuiting. [...]Uitbuiting omvat ten minste gedwongen prostitutie, andere vormen van seksuele uitbuiting, gedwongen arbeid of dienstverlening — bedelarij daaronder begrepen — slavernij en met slavernij vergelijkbare praktijken, dienstbaarheid, uitbuiting van strafbare activiteiten, en de verwijdering van organen.”

De definitie van mensenhandel is derhalve opgebouwd uit drie elementen: een **HANDELING** die met gebruik van bepaalde **MIDDELEN** wordt uitgevoerd met als **DOEL** uitbuiting. De HANDELINGEN, MIDDELEN en DOELEN kunnen als volgt worden samengevat:

HANDELING	MIDDEL	DOEL
— werven	— dreiging	— gedwongen prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting
— vervoeren	— geweld	— gedwongen arbeid of diensten, inclusief bedelarij
— overbrengen	— andere vormen van dwang	— slavernij en met slavernij vergelijkbare praktijken
— huisvesten	— ontvoering	— dienstbaarheid
— opnemen van personen,	— fraude	— uitbuiting van strafbare activiteiten
— wisseling of overdracht van de controle over deze personen	— misleiding	— de verwijdering van organen
	— machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie	
	— geven of ontvangen van betalingen of voordelen, om de instemming van een persoon te verkrijgen die zeggenschap heeft over een andere persoon	

Dat betekent dat, indien je signalen herkent die erop kunnen duiden dat ten aanzien van een persoon een van bovengenoemde handelingen is verricht met gebruik van een van de vermelde middelen en met het oogmerk van een van de genoemde vormen van uitbuiting, je wellicht te maken hebt met een slachtoffer van mensenhandel.

NB: Indien het een kind betreft, is het niet nodig om na te gaan of een van de genoemde MIDDELEN is gebruikt. De combinatie van een verrichte handeling met als doel een vorm van uitbuiting is voldoende om een geval van mensenhandel te veronderstellen

WAT IS GEDWONGEN ARBEID ?

Bij gedwongen arbeid, slavernij of met slavernij vergelijkbare praktijken is er sprake van werk of diensten **waarvoor een persoon zich niet vrijwillig beschikbaar heeft gesteld en waarbij werk wordt verricht onder dreiging van sancties**. Het feit dat een tewerkgestelde persoon is misleid over de aard van een baan of over de arbeidsomstandigheden betekent dat er sprake is van gedwongen arbeid.

Gedwongen arbeid, met slavernij vergelijkbare praktijken en dienstbaarheid **kunnen zich in alle sectoren en alle beroepen voordoen**. Mensen die gedwongen arbeid verrichten kunnen bijvoorbeeld als hulp in de huishouding werkzaam zijn of in de landbouw, in de horeca, in de bouw of in andere sectoren met het 3D-pre-dikaat (dirty, degraded and dangerous work / zwaar, vernederend of gevaarlijk werk).

KAN IEDEREEN SLACHTOFFER VAN MENSENHANDEL ZIJN GERICHT OP ARBEIDSUITBUITING ?

Ja. Iedereen kan slachtoffer van mensenhandel zijn gericht op arbeidsuitbuiting: mannen en vrouwen, volwassenen en kinderen, Nederlanders en arbeidsmigranten (met name wanneer buitensporige wervings- of vervoersvergoedingen zijn betaald), arbeidskrachten in de informele economie, mensen die huishoudelijk werk verrichten, werkenden die zich niet bewust zijn van hun rechten, mensen die tot een bepaalde gemeenschap/minderheid behoren en die voor werkgevers uit die gemeenschap werken, kinderen uit arme gemeenschappen of gezinnen, straatkinderen of kinderen zonder ouders of voogd; ieder van hen kan een slachtoffer zijn.

KAN IEDEREEN EEN OP ARBEIDSUITBUITING GERICHTE MENSENHANDELAAR ZIJN ?

Ja. Iedereen kan mensenhandelaar zijn: zowel mannen en vrouwen als Nederlanders en arbeidsmigranten. Mensenhandelaren kunnen uit de familie van hun slachtoffers afkomstig zijn of dezelfde nationaliteit als hun slachtoffers hebben. Het is zelfs mogelijk dat ze met hun slachtoffers samenwerken of samenwonen. Het kunnen mensen zijn die zelf slachtoffer zijn geweest en die mensenhandelaar zijn geworden om geld te verdienen. Sommigen kunnen een rol spelen bij het organiseren van de werving van arbeidskrachten, terwijl anderen verantwoordelijk kunnen zijn voor het organiseren van het vervoer en het overbrengen van slachtoffers. Weer anderen kunnen zich uitsluitend bezighouden met het onderbrengen of opvangen van arbeidskrachten om hen vervolgens in een situatie te brengen waarin zij uitgebuit kunnen worden.

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN MENSENHANDEL GERICHT OP ARBEID-SUITBUITING EN SLECHTE ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN ?

Het is mogelijk dat mensen onder slechte omstandigheden werk verrichten, bijvoorbeeld voor een laag salaris of in een ongezonde omgeving, zonder dat er sprake is van gedwongen arbeid. Indien de betreffende persoon de baan vrijwillig heeft aanvaard en zich bewust was van die arbeidsomstandigheden en indien hij/zij zonder angst voor represailles ontslag kan nemen (met inachtneming van een redelijke opzegtermijn), kan die persoon niet als een slachtoffer van mensenhandel worden aangemerkt. Ook mensen die uit economische noodzaak of vanwege een gebrek aan alternatieven onder slechte arbeidsomstandigheden moeten werken (bijvoorbeeld overwerk tegen een geringe vergoeding e.d.) **worden niet** automatisch als slachtoffer van mensenhandel beschouwd.

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN MENSENHANDEL GERICHT OP ARBEIDSUITBUITING EN ZWARTWERKEN ?

Zwartwerken omvat “alle betaalde activiteiten die op zichzelf wettig zijn, maar niet aan de overheid worden gemeld”¹. Onder deze definitie vallen dus niet strafbare activiteiten en werk dat niet aan de overheid hoeft te worden gemeld. In de praktijk leiden de meeste gevallen van mensenhandel gericht op arbeidsuitbuiting tot zwartwerken. In theorie zouden die slachtoffers echter ook uitgebuit kunnen worden voor “witte” werkzaamheden. En uiteraard is niet al het zwartwerken het gevolg van mensenhandel: er wordt vaak vanwege financiële redenen zwartgewerkt zodat beide partijen geen sociale premies hoeven te betalen.

WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN MENSENHANDEL GERICHT OP ARBEIDSUITBUITING EN ILLEGAAL WERK ?

Illegale werkzaamheden door arbeidsmigranten **houden niet noodzakelijkerwijs verband met mensenhandel**. Illegale tewerkstelling kan worden gedefinieerd als de “tewerkstelling van een onrechtmatig verblijvende onderdaan van een derde land”². Veel slachtoffers van mensenhandel gericht op arbeidsuitbuiting in de EU **zijn EU-burgers**, die geen verblijfs- of werkvergunning nodig hebben. Dat wil zeggen dat mensen slachtoffer van mensenhandel kunnen zijn zonder dat zij “niet-gedocumenteerde migranten” zijn. Daarnaast kan er ook sprake zijn van migranten van buiten de EU die met de juiste documenten de EU binnenkomen. Die documenten kunnen geregeld zijn door de mensenhandelaar, die de migranten vervolgens doorstuurt naar een werkgever die onderdeel vormt van de uitbuitingsketen. Omgekeerd verrichten veel “ongedocumenteerde” migranten hun werkzaamheden vrijelijk, zonder dreiging van sancties, al dan niet onder slechte arbeidsomstandigheden.

1. Mededeling van de Europese Commissie van 7 april 1998 over zwartwerken (COM(98) 219 definitief).
2. Richtlijn 2009/52/EG van het Europees Parlement en de Raad, artikel 2.

IEMAND HEEFT VEEL GELD BETAALD OM ILLEGAAL HET LAND BINNEN TE KOMEN. BETEKENT DIT DAN OOK DAT HIJ/ZIJ EEN SLACHTOFFER VAN MENSENHANDEL IS ?

Niet noodzakelijkerwijs. Het feit dat iemand voor het regelen van een illegale grensoverschrijding wordt betaald, is niet hetzelfde als mensenhandel. In dergelijke gevallen gaat het om **mensensmokkel**.

Mensenhandel is iets anders dan mensensmokkel. Mensensmokkel van migranten is een misdrijf waarbij sprake is van het **bewerkstelligen van een rechtstreeks financieel of materieel voordeel als gevolg van de illegale binnenkomst** van een persoon in een land waarvan de betrokkene geen onderdaan of ingezetene is.

VN Protocol tegen mensensmokkel, artikel 3, onder (a), "Mensensmokkel: het bewerkstelligen, teneinde rechtstreeks of indirect een financieel of ander materieel voordeel te behalen, van de illegale binnenkomst van een persoon in een verdragsluitende staat waarvan de betrokkene geen onderdaan of ingezetene is."

In geval van smokkel stemt de migrant ermee in iemand (de smokkelaar) geld te betalen om zijn/haar illegale **binnenkomst** te organiseren en/of te faciliteren in een land waarvan de betrokkene geen onderdaan of ingezetene is.

De smokkelaar houdt zich niet bezig met wat er met de migranten gebeurt nadat zij de grens zijn overgebracht. Meer in het bijzonder is het doel van de smokkelaar niet het uitbuiten van de migrant nadat hij/zij zijn/haar bestemming heeft bereikt maar gaat het smokkelaars uitsluitend om het behalen van een financieel voordeel. Mensensmokkel is een misdrijf tegen de staat (illegale binnenkomst), niet tegen de migrant (die voor een dienst heeft betaald).

De vier belangrijkste verschillen tussen mensensmokkel en mensenhandel kunnen als volgt worden samengevat:

	<u>MENSENHANDEL</u>	<u>MENSENSMOKKEL</u>
Doel	Uitbuiting	Financieel of ander materieel voordeel
Instemming	Instemming niet relevant	Ja
Transnationaal karakter	Niet vereist	Vereist
Misdrijf	Tegen de persoon	Tegen de staat

Een van de verschillen tussen beide termen betreft de toestemming. In smokkelgevallen heeft een persoon zijn/haar toestemming aan de smokkelaar gegeven om de grens over gesmokkeld te worden. De betreffende persoon is een “klant” die voor de “dienst” betaalt om illegaal een bepaald land binnen te kunnen komen.

Niettemin kunnen mensensmokkel en mensenhandel met elkaar in verband staan en kan het moeilijk zijn om het onderscheid tussen deze twee misdrijven vast te stellen. Zowel gesmokkelde personen als personen die het slachtoffer zijn van mensenhandel kunnen deel uitmaken van eenzelfde groep personen die illegaal de grens oversteken, aangezien criminele netwerken onderling met elkaar verbonden zijn. Ook kan een migrant die toestemming geeft om een bepaald land binnengesmokkeld te worden, tijdens het vervoer of op zijn/haar bestemming alsnog het slachtoffer worden van mensenhandel.

WAAROM IS HET BELANGRIJK OM IEMAND ALS EEN SLACHTOFFER VAN MENSENHANDEL TE SIGNALEREN ?

Het is belangrijk dat je weet hoe en in staat bent de betreffende persoon te kunnen uitleggen waarom je hem/haar als een slachtoffer van mensenhandel signaleert. In veel gevallen wil die persoon namelijk niet graag als slachtoffer aangeduid worden en vindt hij/zij die benaming niet op zichzelf van toepassing. Het traceren van mogelijke slachtoffers van mensenhandel is echter belangrijk, omdat deze mensen zeer waarschijnlijk gevaar lopen en het is onder andere de taak van mensen in je functie om hen te beschermen dan wel door te verwijzen. Door het traceren en ondersteunen van mogelijke slachtoffers lever je daarnaast een bijdrage aan de strijd tegen de georganiseerde misdaad. De belangrijkste redenen waarom signalering van belang is, worden hieronder nader gespecificeerd:

- De betreffende persoon moet beschermd worden tegen degenen die hem/haar uitbuiten, schade toebrengen of bedreigen.
- Een buitenlander die in een land van bestemming verblijft zonder de juiste rechtsgeldige documenten zou zonder signalering in een detentiecentrum geplaatst kunnen worden, ook al is hij/zij een slachtoffer van mensenhandel. Mogelijke slachtoffers van mensenhandel moeten als slachtoffer behandeld worden en niet als misdadiger.
- Nadat iemand als mogelijk slachtoffer van mensenhandel is gesignaleerd, wordt hij/zij doorverwezen naar de bevoegde instantie, die de mogelijkheid heeft bescherming te bieden en die in de onmiddellijke behoeften en in de behoeften op korte termijn van het slachtoffer kan voorzien.
- Het traceren van mogelijke slachtoffers kan ertoe bijdragen dat andere mannen en vrouwen, of jongens en meisjes, die op dezelfde of op een soortgelijke manier worden uitgebuit, uit die situatie bevrijd worden aangezien mensenhandelaren over het algemeen meer slachtoffers maken.
- Een eerstelijns signalering kan bijdragen tot het verzamelen van bewijsmateriaal en kan tot de arrestatie en vervolging leiden van degenen die misbruik hebben gemaakt van het slachtoffer.
- Dit kan uiteindelijk leiden tot compensatie van en juridische verhaalmogelijkheden voor het slachtoffer.

WAT MOET JE DOEN EN OP WELKE MANIER?

Je rol is beperkt tot het **herkennen van de signalen** die erop kunnen duiden dat iemand het slachtoffer van mensenhandel is. Mocht dat zo zijn, dan dien je **de bevoegde instanties hiervan in kennis te stellen en de betreffende persoon aan te bieden hem/haar door te verwijzen voor formele identificatie en ondersteuning**.

1

WAARBORGEN VAN DE VEILIGHEID EN VOORZIEN IN PRIMAIRE BEHOEFTE

- Zorg ervoor dat de situatie voor de betreffende persoon en voor jezelf veilig is. Indien dat niet het geval is (bijvoorbeeld als zijn leidinggevende meeluistert en jou of de betreffende persoon bedreigt) dien je te vertrekken **én de politie in te schakelen**.
- Zorg ervoor dat de betreffende persoon onderdak, eten en iets te drinken krijgt en dat hij/zij de gelegenheid krijgt tot rust te komen en dat er, waar van toepassing, aan zijn/haar andere primaire behoeften wordt voldaan.

2

CONTROLEER OF HET OM EEN KIND GAAT

- Stel vast of het om een kind (jonger dan 18 jaar) gaat, aangezien er voor minderjarigen specifieke procedures gevolgd dienen te worden. Houd daarbij in het achterhoofd dat sommige jongeren onder de 18 jaar bepaalde redenen kunnen hebben om zich ten onrechte als volwassene voor te doen.
- Als er twijfels bestaan of het al dan niet om een kind gaat, moet je ervan uitgaan dat hij/zij inderdaad een kind is en dien je de bijbehorende procedures te volgen. In een latere fase in de procedure zal door een gespecialiseerde instantie de juiste leeftijd worden vastgesteld.
- Als het (waarschijnlijk) om een kind gaat, dien je, indien je voldoende aanleiding hebt om te veronderstellen dat het kind op een of andere manier is uitgebuit, onmiddellijk contact op te nemen met **de afdeling of instantie die verantwoordelijk is voor de kindbescherming**. De betreffende afdeling hanteert doorgaans een multidisciplinaire aanpak, hetgeen betekent dat ook psychologen en artsen bij het identificatieproces betrokken zullen worden. Het is hun verantwoordelijkheid verder uit te zoeken in hoeverre het kind slachtoffer van mensenhandel is. In de tussentijd is het belangrijk dat het kind zich veilig voelt en dat je aandacht besteedt aan

zijn/haar angsten. De gespecialiseerde afdeling beslist of en hoe er met de ouders/voogd contact zal worden opgenomen.

3

ZORG ERVOOR DAT JE ELKAAR BEGRIJPT

Door middel van gebaren of eenvoudig taalgebruik heb je wellicht al in voldoende mate kunnen communiceren om de betreffende persoon een veilig gevoel te geven en vast te stellen of het om een kind gaat. Om vervolgens te kunnen bepalen of het een slachtoffer van mensenhandel betreft, moet je zeker weten dat de betreffende persoon ook de taal begrijpt die je spreekt. Indien dat niet het geval is, dien je aan te bieden een tolk in te schakelen wiens naam of profiel zowel voor jezelf als voor het mogelijke slachtoffer acceptabel is. Ga nooit akkoord met het inschakelen van bekenden, vrienden of “collega’s” uit dezelfde groep als die van het mogelijke slachtoffer, aangezien zij mogelijk banden met de mensenhandelaar onderhouden.

4

CREËER VERTROUWEN EN LEG UIT WIE U BENT

- Geef het mogelijke slachtoffer de benodigde basisinformatie, waaronder wie je bent, voor welke organisatie je werkt en wat het doel van het gesprek is.
- **Vraag zijn/haar toestemming** voor het gesprek en vertel hem/haar dat hij/zij je te allen tijde mag onderbreken of vragen kan stellen. Informeer hem/haar dat zijn/haar identiteit uitsluitend met zijn/haar toestemming zal worden doorgegeven aan organisaties die deze informatie nodig hebben om de noodzakelijke ondersteuning te kunnen regelen.
- Vraag zijn/haar toestemming om indien nodig aantekeningen tijdens het gesprek te maken en leg uit waarom je dat doet.
- Houd er bij het praten met en luisteren naar de betreffende persoon altijd rekening mee dat **bij je aanpak de mensenrechten centraal moeten staan** en dat de rechten van slachtoffers van mensenhandel in acht moeten worden genomen.

5

LUISTER, OBSERVEER, STEL VRAGEN

Het is je taak **de situatie te observeren en naar de persoon te luisteren** ten einde voldoende informatie te verzamelen om vast te kunnen stellen of het mogelijk om een slachtoffer van mensenhandel gaat. Waar mogelijk kan je de signalen die op mensenhandel duiden, documenteren door beschikbaar bewijsmateriaal te verzamelen.

Om het signaleren te bevorderen, bevat dit hulpmiddel een lijst met signalen die erop kunnen duiden dat de betreffende persoon een slachtoffer van mensenhandel is.

Lees de lijst met signalen aandachtig door aangezien het voorbeelden betreft die erop kunnen duiden dat een persoon een slachtoffer van mensenhandel is. Sommige signalen kunnen waargenomen worden door observatie van de persoon, terwijl andere signalen afgeleid kunnen worden uit datgene wat hij/zij je vertelt. Zorg ervoor dat je de bijlage bij de hand hebt en kruis de betreffende signalen aan op het bijlageformulier zodra je ze herkent. Hierdoor kunt je beter beslissen of je de betreffende persoon al dan niet naar de bevoegde instantie moet doorverwijzen.

Als je aan het eind van het gesprek tot de conclusie komt dat de betreffende persoon een slachtoffer van mensenhandel zou kunnen zijn, **dien je deze persoon aan te bieden hem/haar naar een gespecialiseerde instantie door te verwijzen** die in staat is hem/haar op de korte, middellange en eventueel lange termijn ondersteuning en bescherming te bieden. In het volgende punt vind je meer informatie over de wijze waarop je de betreffende persoon kan uitleggen wat er gaat gebeuren nadat hij/zij doorverwezen is naar de gespecialiseerde instantie die verantwoordelijk is voor de formele identificatie. Indien je twijfelt of je de vervolgstapen voor de formele identificatie adequaat kunt toelichten, hoeft je de betreffende persoon alleen te vertellen dat een van de medewerkers van die gespecialiseerde instantie het hele proces aan hem/haar nader kan toelichten en alle vragen van het mogelijke slachtoffer zal beantwoorden.

6

GEEF WAAR NODIG EEN TOELICHTING OP DE VERSCHILLENDE STAPPEN IN HET IDENTIFICATIEPROCES VAN SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

Het mogelijke slachtoffer kan je vragen wat er gaat gebeuren nadat hij/zij is doorverwezen naar de instantie die verantwoordelijk is voor het identificeren van slachtoffers van mensenhandel. Op basis van onderstaande informatie kan je je voorbereiden op dergelijke vragen, als je meent zelf een dergelijke toelichting te kunnen geven.

Indien de betreffende persoon instemt met doorverwijzing naar de bevoegde instantie wordt hij/zij ondervraagd door een van de specialisten die verantwoordelijk zijn voor de formele identificatie van slachtoffers van mensenhandel. Na formele identificatie als mogelijk slachtoffer van mensenhandel wordt de betreffende persoon als zodanig behandeld en kan hij/zij gebruik maken van de ondersteuning zoals vastgelegd in de nationale wet- en regelgeving inzake slachtoffers van mensenhandel, totdat er eventueel nieuwe bewijzen worden gevonden die wijzen op het tegendeel.

Nadat is vastgesteld dat het om een mogelijk slachtoffer gaat dan heeft deze – wanneer het om een volwassene gaat en hij/zij daarvoor toestemming heeft gegeven – recht op:

- een herstel- en bedenktijd van ten minste dertig dagen³, gedurende welke periode een slachtoffer zonder rechtsgeldige verblijfplaats het recht heeft in het land te verblijven, om te herstellen van zijn/ haar beproevingen en een gefundeerd besluit te nemen of hij/zij met de bevoegde autoriteiten wil samenwerken om de mensenhandelaar te vervolgen;
- bescherming tegen eerdere uitbuiters/mensenhandelaren middels veiligheidsmaatregelen die op basis van een risicobeoordeling en na overleg met het slachtoffer worden vastgesteld;
- bescherming van zijn/haar fysieke veiligheid en welzijn, met inbegrip van eventuele maatregelen om een veilige huisvesting te waarborgen;
- de diensten van een tolk;
- gratis rechtsbijstand;
- waar nodig, medische en farmaceutische ondersteuning;
- psychosociale diensten en zorg.

In een later stadium zal deze of een andere bevoegde instantie de zaak uitgebreider onderzoeken om de betreffende persoon al dan niet de formele positie van slachtoffer van mensenhandel te kunnen verlenen. Die positie geeft het slachtoffer recht op:

- een verblijfs-/werkvergunning voor de lange termijn voor slachtoffers uit derde landen zonder verblijfstitel;
- compensatie;
- een aantal opleidings-/educatieve mogelijkheden voor de jongste slachtoffers;
- periodieke medische-farmaceutische zorg;
- veilige en waardige repatriëring (indien slachtoffers dat wensen) naar het land van herkomst (en soms naar een ander land).

Indien het mogelijke slachtoffer een kind is, kan hij/zij terugvallen op specifieke maatregelen zodra hij/zij als mogelijk slachtoffer van mensenhandel is aangemerkt, zoals:

- speciale maatregelen van de bevoegde instanties om de identiteit en de nationaliteit van het kind vast te stellen en te bepalen of het onder begeleiding het land is binnengekomen;

3. In sommige EU-landen bedraagt de bedenktijd drie maanden, maar die periode dient minimaal dertig dagen te zijn (overeenkomstig het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel)

- het beschikbaar stellen van juridische bijstand;
- toegang tot compensatie;
- het verrichten van alle mogelijke inspanningen door de bevoegde instanties om de familie van de minderjarige op te sporen;
- toegang tot scholing of andere opleidingsvormen;
- de mogelijkheid van vrijwillige terugkeer (indien de minderjarige dit wenst en nadat de bevoegde instanties voor de kindbescherming hebben vastgesteld waarmee de belangen van het kind het best zijn gediend).

7

ONDERNEEM ACTIE

Aan het eind van het gesprek met de betreffende persoon zijn er vier mogelijke vervolgstappen:

- A** Het gaat om een **kind**: je dient dan allereerst contact op te nemen met de **verantwoordelijke (of bevoegde) afdeling of instantie voor de kindbescherming**.

Het gaat om een volwassene:

- B** Als je vermoedt dat **hij/zij een slachtoffer van mensenhandel** zou kunnen zijn, en hij/zij **ingestemd heeft met doorverwijzing** naar de gespecialiseerde instantie, moet je contact op te nemen met die instantie om de betreffende persoon daarnaar door te verwijzen.
- C** Als je vermoedt dat **hij/zij een slachtoffer van mensenhandel** zou kunnen zijn, en hij/zij **niet instemt met doorverwijzing** (althans voorlopig nog niet) naar de gespecialiseerde instantie, dien je de betreffende persoon te vragen dat besluit nog eens te overwegen en verstrek je hem/haar een overzicht met contactgegevens voor het geval hij/zij van gedachten verandert. Daarnaast verstrek je hem/haar de gegevens van de organisaties die voor specifieke onderwerpen ondersteuning kunnen bieden, zoals medische controles of juridische bijstand. **Let wel: het is in sommige landen verplicht de autoriteiten te informeren wanneer je constateert dat er sprake is van een misdrijf, ongeacht of het slachtoffer daarvoor toestemming heeft gegeven. In dat geval moet je de autoriteiten op de hoogte stellen.**
- D** Indien je vermoedt dat de betreffende persoon geen slachtoffer van mensenhandel is, maar hij/zij niettemin hulp nodig heeft, overhandig je hem/haar een lijst met de gegevens van specifieke hulporganisaties en een brochure met informatie over mensenhandel.

OVERZICHT CONTACTPUNTEN IN NEDERLAND

OM CONTACT OP TE NEMEN MET DE BEVOEGDE INSTANTIES OVER KWESTIES INZAKE MENSENHANDEL

- Voor directe hulp en ondersteuning

Politie: alarmnummer 112

Medische hulpverlening:
alarmnummer 112

**Gespecialiseerd soa/hiv-centrum
van de GGD Nederland:**
+31 (0)30 252 30 04

VOOR MELDINGEN VAN GEVALLEN VAN MENSENHANDEL

Voor arbeidsuitbuiting:

Inspectie SZW:
+31 (0)800 5151

Voor overige gevallen:

Lokale politie:
+31 (0)900 8844

Meld Misdaad Anoniem (M.):
+31 (0)800 7000

VOOR GESPECIALISEERDE INFORMATIE EN KENNIS OVER MENSENHANDEL (ALLE VORMEN) EN VOOR ONDERDAK VOOR EN ONDERSTEUNING VAN SLACHTOFFERS VAN MENSENHANDEL

CoMensha

Bezoekadres: Regentesselaan 31

Postadres: Johan van
Oldenbarneveltlaan 34-36,
3818 HB Amersfoort

Telefonische helpdesk:

+31 (0)33 448 1186

Helpdesk: elke werkdag
van 9.00-17.00 uur.

Internet: www.comensha.nl

Fairwork

Bezoekadres: Postbus 15539

Postadres: Postbus 15539,
1001 NA Amsterdam

Tel: +31 (0)20 760 0809

E-mail: info@fairwork.nu

**Amsterdam Coördinatiepunt
Mensenhandel**

Adres: Roggeveenstraat 8,
1013 PV Amsterdam

Tel: +31 (0)20 626 3800

E-mail: acm@hvoquerido.nl

Nidos (afdeling kinderbescherming)

Tel: +31 (0)33 422 0890

Bureau Jeugdzorg (op 15 locaties)
www.bureaujeugdzorg.info/Hoofdlocaties

**VOOR INFORMATIE VOOR
MEISJES/VROUWEN JONGER
DAN 23 JAAR DIE AAN
HUN MENSENHANDELAAR,
SOUTENEUR OF LOVERBOY
WILLEN ONTSNAPPEN**

Asja - Fier Fryslân

Tel: +31 (0)900 567 5678

E-mail: info@fierfryslan.nl

Internet: www.fierfryslan.nl

**VOOR INFORMATIE OMTRENT
WETGEVING DIE OP MIGRANTEN
VAN TOEPASSING IS**

Immigratie- en Naturalisatiedienst

Tel: +31 (0)900 123 4561

Internet: www.ind.nl

Hoofdkantoor IOM in Nederland

Tel: +31 (0)70 318 1500

Vluchtelingenwerk Nederland

Bezoekadres: Surinameplein 122,
1058 GV Amsterdam

Postadres: Postbus 2894,
1000 CW Amsterdam

**VOOR SPECIFIEKE INFORMATIE
VOOR EN ONDERSTEUNING VAN
SEKSWERKERS**

Prostitutie en

Gezondheidscentrum 292

Bezoekadres: Nieuwezijds

Voorburgwal 292, 1012 RT Amsterdam

Tel: +31 (0)20 531 86 00

E-mail: info@pg292.nl

Spot 46

Bezoekadres: Herengracht 46a,
2511 EJ Den Haag

Tel: +31 (0)20 345 7010

E-mail: info@spot46.nl

Stichting Humanitas

Bezoekadres: Pieter de Hoochweg
110, 3024 BH Rotterdam

Tel: +31 (0)10 461 5100

De Tussenvoorziening

Bezoekadres: Wittevrouwenkade 6,
3512 CR Utrecht

Tel: +31 (0)30 234 0819

**VOOR SPECIFIEKE INFORMATIE
OVER ARBEIDSUITBUITING**

Inspectie SZW

Internet: www.inspectieszw.nl

Tel: +31 (0)800 5151

**VOOR SPECIFIEKE INFORMATIE
OVER SEKSUELE UITBUITING VAN
KINDEREN EN JONGEREN**

**Defence for Children International -
ECPAT Nederland**

Bezoekadres: Hooglandse Kerkgracht
17G, 2312 HS Leiden

Tel: +31 (0)71 516 0980

E-mail: info@ecpat.nl

WAT ZIJN DE INDICATOREN VOOR MENSENHANDEL GERICHT OP ARBEIDSUITBUITING ?

Dit gedeelte is bedoeld om je te ondersteunen bij het herkennen van mensenhandel **via een aantal signalen** die duiden op ACTIES EN MIDDELEN GERICHT OP ARBEIDSUITBUITING. Je zal niet met alle signalen te maken krijgen. In een ander document (Guidelines/Handboek) staat uitgebreidere informatie vermeld over dergelijke signalen, over de methoden om informatie over die signalen te verzamelen en over het bewijs dat je kunt verzamelen. De signalen die je kunt opmerken door een persoon te observeren zijn in **oranje** aangegeven, terwijl de signalen die je kunt afleiden door naar hem/haar te luisteren niet gemarkeerd zijn. Houd hierbij in gedachten dat de onderstaande lijsten niet uitputtend zijn, omdat er signalen toegevoegd of gewijzigd kunnen worden naar aanleiding van veranderingen in de werkwijze van mensenhandelaren.

Nadat je (waar mogelijk) de observatiefase hebt doorlopen en het gesprek met de betreffende persoon is afgerond, zou je in staat moeten zijn een deel van c.q. de volledige tabel in te vullen zoals die in bijlage 1 is opgenomen.

DOEL: HEB JE EEN AANTAL VAN DE VOLGENDE SIGNALEN WAARGENOMEN DIE EROP DUIDEN DAT DE BETREFFENDE PERSOON SLACHTOFFER IS VAN ARBEIDSUITBUITING ?

- De arbeidsomstandigheden vormen een grove schending van het arbeidsrecht en de CAO's.
- De arbeidskracht heeft geen recht op pauzes, vrije dagen of vrije tijd of werkt alleen op oproepbasis.
- De werkgever kan geen arbeidsovereenkomsten, verzekeringen of dossiers over de betreffende personen overleggen.
- De arbeidskracht weet niet hoeveel hij/zij verdient.

- De betreffende persoon lijkt bang te zijn voor de man/vrouw die hem/haar begeleidt.
- Een derde persoon geeft de betreffende persoon zijn/haar paspoort terug vlak voor het oversteken van de grens.
- De reizigers in een groep lijken elkaar niet te kennen.

HUISVESTING, OPNEMEN

- De betreffende persoon woont en slaapt op het werk.
- De slaapruijten zijn overvol en ongezond, er zijn geen primaire sanitaire voorzieningen en er is sprake van beperkte privacy dan wel geen recht op privacy.
- De betreffende persoon heeft een beperkte bewegingsvrijheid op zijn/haar verblijfslocatie.

ACTIE: HEB JE EEN AANTAL VAN DE VOLGENDE SIGNALEN WAARGENOMEN ?

WERVING

- De betreffende persoon wist niet waar hij/zij ging werken.
- De betreffende persoon heeft een buitensporige vergoeding voor de werving betaald.
- De betreffende persoon heeft geen arbeidsovereenkomst, de arbeidsvoorwaarden zijn slecht gedefinieerd of de arbeidsovereenkomst is opgesteld in een taal die de betreffende persoon niet machtig is.

VERVOER, OVERBRENGING

- De betreffende persoon heeft niet zijn/haar eigen vervoer georganiseerd of weet niet wat de route van de plaats van herkomst naar zijn/haar bestemming is.

MIDDELEN: HEB JE EEN AANTAL VAN DE VOLGENDE SIGNALEN WAARGENOMEN ?

DREIGING

- De betreffende persoon vertoont tekenen van angst of lijkt zich ongemakkelijk te voelen, vooral in de aanwezigheid van de supervisor, de leidinggevende of de mannen of vrouwen die hem/haar tijdens het vervoer, het overbrengen of bij het passeren van de grens begeleiden.
- De betreffende persoon maakt onsamenhangende opmerkingen of lijkt geïndoctrineerd.
- Supervisors, leidinggevend en de mannen en vrouwen die de betreffende persoon tijdens het vervoer, het overbrengen of bij het passeren van de grens begeleiden, vertonen agressief gedrag ten opzichte van hem/haar.

GEBRUIK VAN GEWELD

- De betreffende persoon heeft zichtbare verwondingen (bijvoorbeeld blauwe plekken, littekens, snijwonden, verwondingen aan de mond of tanden of brandwonden van sigaretten).
- De betreffende persoon geeft signalen af dat hij/zij bang is of zich niet op zijn/haar gemak voelt (bijvoorbeeld zweten, trillen, moeite met het rechtstreeks beantwoorden van vragen of vermijding van oogcontact zonder dat dit verband houdt met de cultuur waar hij/zij uit afkomstig is).

BEPERKING VAN BEWEGINGSVRIJHEID

- De betreffende persoon woont en werkt op dezelfde locatie.
- Op de werkplek is er sprake van controlemaatregelen zoals videobewaking, borden met de waarschuwing dat mensen de ruimte niet mogen verlaten, ramen die niet open kunnen of die gebarricadeerd zijn, gesloten deuren e.d.

ISOLEREN

- De betreffende persoon weet niet wat zijn verblijfplaats of adres is.
- De werkplek bevindt zich op een afgelegen locatie die met het openbaar of eigen vervoer moeilijk te bereiken is.
- De betreffende persoon heeft beperkte of geen toegang tot communicatiemiddelen (bijvoorbeeld telefoon, post, internet).
- De werkgever controleert de contacten met andere mensen of staat erop vragen namens de betreffende persoon te beantwoorden en/of om alles wat er gezegd wordt zelf te vertellen.

ACHTERHOUDEN VAN DOCUMENTEN

- De betreffende persoon heeft geen (toegang tot zijn/haar) identiteitsdocumenten (paspoort, identiteitsbewijs, visa, werk- of verblijfsvergunning) of andere belangrijke persoonlijke bezittingen (retourticket) en kan daar ook niet op verzoek over beschikken.
- Andere arbeidskrachten bevinden zich in dezelfde situatie en hebben ook geen toegang tot hun identiteitsdocumenten
- De identiteitsdocumenten lijken vervalst te zijn.

INHOUDEN VAN LOON

- De werkgever kan geen arbeidsovereenkomst overleggen en ook geen bewijsmateriaal dat er loon aan de betreffende persoon is betaald, of er zijn wijzigingen aangebracht

in werkgerelateerde documenten of salarisstroken.

- De betalingen vinden onregelmatig en/of vaak te laat plaats.
- De betreffende persoon begrijpt niet hoe de lonen of inhoudingen worden berekend of weet niet hoeveel hij/zij verdient.

MISLEIDING

- De feitelijke arbeidsvoorwaarden verschillen van de voorwaarden die mondeling zijn toegezegd.
- De betreffende persoon heeft een nieuwe arbeidsovereenkomst ondertekend nadat hij/zij zich op zijn/haar werk heeft gemeld.

MISBRUIK VAN KWETSBARE POSITIE

- Het administratieve dossier van de betreffende persoon is niet compleet en bevat geen verblijfs- en werkvergunning.
- De betreffende persoon behoort tot een groep die gediscrimineerd wordt of die in de samenleving niet over gelijke rechten beschikt (bijvoorbeeld op basis van sekse, vluchtelingen-/asielzoekersstatus, etnische afkomst, handicaps, het feit dat iemand een wees is of lid van een religieuze of culturele minderheid).
- De betreffende persoon heeft een beperkte opleiding en/of is analfabeet of spreekt/begrijpt de lokale taal niet.
- De betreffende persoon bevindt zich in een situatie waarin hij/zij op meerdere manieren van anderen afhankelijk is (hij/zij is bijvoorbeeld afhankelijk van de werkgever voor onderdak, eten, banen voor familieleden of voor andere behoeften).
- De betreffende persoon praat angstig/terughoudend over zijn/haar religieuze of culturele overtuiging.

SCHULDENLAST

- De betreffende persoon moet een buitensporige vergoeding betalen voor werving, vervoer, huisvesting, eten, gereedschap of veiligheidsuitrusting en die vergoeding wordt rechtstreeks ingehouden op zijn/haar loon.
- De terugbetalingsregeling voor voorschotten op het loon is onduidelijk of gemanipuleerd.
- De rentetarieven voor voorschotten op het loon zijn onredelijk en kunnen zelfs hoger zijn dan de wettelijke norm.
- Ouders hebben een vergoeding ontvangen om hun kind met mensenhandelaren mee te laten gaan.

BIJLAGE 1: IN TE VULLEN TIJDENS DE SIGNALERINGSFASE

ACTIE

Werving

Vervoer/overbrenging

Huisvesting/opnemen

MIDDELEN

Dreiging

Geweld

Beperking van bewegingsvrijheid

Isoleren

Achterhouden van documenten

Inhouden van loon

Fraude/misleiding

Machtsmisbruik / misbruik van een kwetsbare positie

DOEL

Geven of ontvangen van betalingen

Arbeidsuitbuiting

Seksuele uitbuiting

Gedwongen bedelarij of strafbare activiteiten

[illegible]

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Deze praktische handleiding is tot stand gekomen in het EU-project :
"Development of common guidelines and procedures on identification of Victims of human trafficking".

Euro TrafGULD

FEI - Ministère des Affaires étrangères
27, rue de la Convention
CS 91533 - 75732 Paris Cedex 15

With the financial support from
the Prevention of and Fight against Crime
Programme of the European Union, European
Commission-Directorate-General Home Affairs.